

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Summæ Theologicæ Scholasticæ Et Moralis

In Quatuor Partes Distributæ

In qua de Incarnatione Verbi & Mysteriis vitæ Christi, nec non de
Sacramentis in genere & singulis in specie succinctè & dilucidè tractatur

Herincx, Wilhelm

Antverpiæ, 1675

Qu. II. De Definitione Sacramenti.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72963](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72963)

Sic hoc nomen usurpare, immo instituerelicuit Ecclesia.

Et congruit huic acceptioni Etymologia.

vulgares hoc nomen retinuerint, ut Italica Gallica, Hispanica, Germanica, Flandrica &c. Licuitque indubiè Ecclesiæ hujusmodi nomen tali sensu usurpare, aut etiam institueri, quantumvis in Scripturis non haberetur; uti nomina Trinitatis, Personæ, consubstantialis &c. quæ non sunt in Scripturis expressa, Ecclesia merito usurpat ad explicandas fidei veritates in Scriptura contentas. Denique congruit postremæ significationi ipsa nominis Etymologia: Sacramentum enim aptè deducitur à sacrandò, ut significetur illud quod sacrat seu sanctificat, sicut medicamentum dicitur id quod medetur, & nocumentum id quod nocet. Ea verò Symbola extèrna seu ceremonias sacras, quas Ecclesia Catholica hoc sensu Sacramenta appellat, veluti instrumenta gratiæ verè hominem Deo consecrare seu ipsum sanctificare suo loco patebit ex Scriptura & aliis auctoritatibus.

QUÆSTIO II.

De Definitione Sacramenti.

§. I.

Definitiones Lutheranorum & Calvinistarum proponuntur & refutantur.

§. Lutherana Sacramenti descriptio.

LUTHERUS cum suis vult Sacramentum nil aliud esse, quàm *Testimonium divinum ad excitandam vel nutriendam fidem institutum, quod instar miraculi confirmet & instar sigilli obfignet promissionem gratiæ*, contentam scilicet in verbo Dei, quæ velut generalis per Sacramentum applicetur seu obfignetur singulis, qui eo cum fide utuntur. Unde Lutherus confert Sacramentum cum vellere Gedeonis & cum iride quam Noë in signum accepit. Vultque Kemnitius promissionem præfatam debere esse de remissione peccatorum; non quòd Sacramentum illam causet, sed quòd juxta promissionem divinam esse Petro v. g. qui baptizatur factam remissionem peccatorum, Deus testetur per abluionem, seu baptismum, qui consequenter fit velut sigillum affixum diplomati seu verbo Dei promittentis remissionem peccatorum, idemque diploma seu verbum confirmans.

Definitio Calvinistia.

Calvinistæ ex Calvino l. 4. *Instit. c. 14. §. 1.* Sacramentum definiunt *Symbolum externum, quo Deus benevolentia erga nos sua promissiones conscientia nostris obfignat ad suscitandam fidei nostre imbecillitatem.* Loquuntur autem hi de promissione gratiæ prædestinationis, adeoque volunt hujus divinæ benevolentia & electionis tesseram esse Sacramentum, ipsumque non justificare instar causæ instrumentariae, sed solum valere ad hoc objectivè excitando fidem.

6.

Verum utraque Definitio est inepta, ut-

pote ex mente definiendum exclusivè à Sacramentis novæ Legis vim justificandæ, quæ tamen Scriptura & recta fides iis adscribit: dicitur enim v. g. Baptismus in Scriptura abluere peccata, mundare, regenerare &c. De quo postea. Deinde non possunt Sacramenta parvulis seu eorum conscientia obfigne promissiones Dei, eorumque fidem excitare (quidquid Lutherus deliraverit illos, dum baptizantur, habere usum rationis) qui tamè rectè & utiliter baptizantur & à peccato mundantur. Tertio falsissimum est Deum v. g. per abluionem baptismalem testari in particulari ei qui baptizatur, sive quòd ei remiserit peccata, sive quòd eum ab æterno prædestinaverit: neque enim de justificatione aut salute quisquam est certus vi Sacramenti. Neque ullibi talis promissio aut testificatio est scripta vel tradita: sed illa solum, quæ promittitur cuius gratia sanctificans vi Sacramenti, si sit ritè dispositus, & vita æterna, si usque in finem in gratia perseveraverit. Sanè etiam Judas, aliivè reprobi, aut etiam indispositi suscipiunt Sacramentum: & tamè eis non fit testificatio divina, qualem sive Lutherani sive Calvinistæ fingunt; quæ utique falsa foret. Denique (ut plura præteream) Sacramenta potius à verbo Dei ac in eo contentis divinis promissionibus accipiunt testimonium, quòd sint res sacrae & sanctificativæ, quàm è contra ipsa præbeant attestationem verbo Dei divinique promissis; ut proinde potius verbum Dei sit sigillum Sacramenti, quàm è contra. Nam uti sigillum etiam sine diplomate vim suam habet & agnoscitur, diploma non sine sigillo; sic verbum Dei sine Sacramento quam eamque summam auctoritatem habet, Sacramentum verò sine verbi testimonio nullam. Neque enim ex lotionem baptismali quis fides incipit habere verbo Dei, sed ex hoc discit fidem habere virtuti & efficaciam lotionis. Quæ verò verbum Dei confirmant, & faciunt tamquam tale agnoscitur quod per prædicatores proponitur, sunt consequentia signa seu miracula per quæ, & non per Sacramenta (quæ etiam nil speciale habent ad objectivè excitandam fidem, quod longè excellentius non habeat concio) sermonem suum Dominus confirmavit.

Nihilominus fide rectè supposità de Sacramentorum institutione & fructu sunt eadem nobis signa divinæ erga nos benevolentia, quæ dignatus est nobis de tam salutaribus salutis remediis providere; & per gratias, quas conferunt, excitant in nobis sancta desideria, ac fiduciam christianam de justificatione & salute; præsertim sanctissimæ Eucharistiæ Sacramentum, quod futuræ gloriæ pignus seu arrha vocatur. Baptismus quoque dicitur sacramentum fidei, & obfignatio fidei, quatenus scilicet est professio fidei Christianæ, & janua quæ quis in Ecclesiam seu cœtum Christianorum

rum admittitur. Eatenus quoque publice & exterius, & per characterem interius homo leccernitur a non baptizatis. Et sic etiam sano sensu sigillum quoddam dici potest. Vide Bellarminum in Praefat. & l. 1. De Sacram. c. 14. & seqq. ubi fuse errores Sectariorum circa definitionem Sacramenti refutat.

§. II.

Definitio Sacramenti late sumpti.

8. Definitio sacramenti late sumpti. Commenda dignitate in sacramenti prout est commoda ad vetera & nova.

EXCLUSIS Hæreticorum definitionibus, Theologi antiquiores Sacramentum definiunt *Signum rei sacræ*. Quæ definitio ut bona & adæquata sit, debent multa subintelligi, scilicet ut sensus sit, quod sit signum sensibile divinitus institutum practicum rei sacræ hominem sacramentis.

A Recentioribus quoque Sacramentum late sumptum, prout est commune ad antiqua & nova, variè describitur. Inter ceteras autem definitiones videtur hæc satis commoda (quæ in re est communis Doctorum) *Est signum sensibile gratiæ divinitus institutum, hominemque suo usu sanctificans vel (quod coincidit) ceremonia sacra significans gratiam, à Deo instituta, ut usu suo hominem sanctificet*. Dicitur *signum gratiæ*, scilicet sanctificantis: nam hanc non solum Sacramenta novæ legis, sed & vetera significabant, ut ex Florentino in Decreto de Armenis, & Patribus; communicque consensu constat. Quare cum hiè describatur Sacramentum secundum rationem quatenus commune veteribus & novis, rectè additur *ly gratiæ*. Ideoque magis probanda est hæc descriptio, quam illa quæ definitur simpliciter, *signum practicum sanctitatis alicujus sive internæ sive externæ*. Ubi præterea consideratur particula *divinitus institutum*: cum alioquin etiam pænes Ecclesiam sit potestas instituendi signa practica cujusdam sanctitatis externæ seu legalis, ut patet in sacramentalibus. Dicitur *hominem suo usu sanctificans*; intellige, sive exterius, ut vetera, sive interius, ut nova.

Non rectè autem Lugo d. 1. sect. 2. n. 23. addit, omne Sacramentum etiam causare gratiam veram, quasi etiam vetera sacramenta fuerint causæ gratiæ, non quidem illa suscipienti, sed nova suscepturis: eò quod novorum Sacramentorum, adeoque gratiæ per illa dandæ erant promissiones, promissio autem sit causa moralis rei promissæ. Non rectè (inquam) id addit, prout fuse contra arguit Dicastillo d. 1. dubit. 2. Nam sic v. g. præteritus ante milenos annos esus agni etiam nunc esset causa moralis gratiæ, quæ datur in Sacramentis novæ Legis. Deinde promissio ut sit causa moralis effectûs, debet eatenus illum præcedere, & non præsupponere; vetera autem Sacramenta præsupponere.

Herincx Sum. Theol. Pars IV.

nebant Christum venturum & gratiam prout ipsum dandam, uti umbra corporis præsupponit corpus. Nec tam erant promissiones (etsi non malè sic vocentur, sed sensu congruo) quàm earumdem Patribus jam factarum signa & monumenta; immo ipsæ promissiones attribus factæ Christum tamquam datorem omnis gratiæ præsupponebant.

Potissimum quod posset objici huic definitioni est, quod per illam non salvetur univocatio Sacramentorum veterum & novorum, ex eo quod sanctificatio interna & externa non conveniant univocè in ratione sanctificationis, uti nec utraque sanctitas correspondens in ratione communi sanctitatis. Sed si salvari non posset univocatio, quid inde? Ubi enim scriptum est, omnia Sacramenta esse univocè talia? Quod ad rem attinet, multi Doctores univocationem non admittunt, nisi inter Sacramenta novæ Legis, & illa antiqua, quæ conferebant seu causabant quoque gratiam sanctificantem, si quæ talia fuerint; prout fuisse circumcisionem & remedium Legis naturæ, patèbit quaest. 4. Cetera autem sunt univocè cum novis signa sanctitatis non tamen univocè causæ sanctitatis; cum nec ipsa sanctitas per illa causata sit univocè sanctitas, sed tantum figura sanctitatis, sicut homo pictus est homo.

Dices I. cum Coninck q. 60. a. 4. dub. 2. & quibusdam aliis: sicut Sacramenta nostra causant sanctitatem veram, sic vetera causabant umbraticam, ergo sunt univocè causa. Resp. Dist. Seq. sunt univocè causa in generali, Conc. univocè causa sanctitatis, Neg. Seq. Nam ad hoc deberet esse univocatio in ipsis sanctitatibus causatis. Sicut videns risum hominis & videns risum prati sunt univocè videntes ut sic, non tamen quatenus videntes risum. Et sicut pictor & generans verè conveniunt in ratione operantis, non tamen in ratione producentis hominem, eò quod hic pictum, is vivum producat, qui non fuit univocè homo. Non enim est univocatio, nisi quatenus est convenientia; hæc autem requirit convenientiam ipsarum rerum.

Dices II. cum Lugo etiam ipsa sanctitas vera & umbratica conveniunt in conceptu communi sanctitatis; puta, forma Deo consecratiæ. Resp. in ipsa ratione consecrati (quod est terminus synonymus) esse similem æquivocationem, ut arguit Dicastillo d. 1. dubit. 3. & Arriaga d. 1. sect. 7. n. 65. Nil enim commune habet consecratio veterum Sacramentorum cum consecratione novorum, nisi quod ista hanc significaverint, scilicet filiationem Dei &c. quæ ratio signi non sufficit ad univocationem. Deinde sanctitas determinatè significat sanctitatem veram, sicut homo hominem vivum, & utrumque cum determinatione quadam

10. Univocatio veterum & novorum sacramentorum non est necessaria ad servanda.

Conveniunt in ratione signi, sed non in ratione cause sanctitatis.

11. Quod solutione objectionis confirmatur.

12. Dissolvitur altera obiectio.

quadam alienante sanctitatem umbraticam sive hominem pictum. Alioquin pariter dici poterit homo vivus & homo pictus esse univocè homo, canis terrestris & marinus esse univocè canis; concipiendo seu fingendo, quòd ly *homo* significet conceptum communem, scilicet sensibile coloratum certâ figurâ & proportione præditum, ly *canis* substantiam corpoream præditam figurâ utique conveniente.

13. *Arriaga* propria & univocam notionem Sacramenti statuit in ratione pignoris gratiæ.

Dices III. cum *Arriaga*: Sacramenta vetera & nova conveniunt univocè in ratione pignoris gratiæ: propria autem notio Sacramenti consistit in hoc, quòd sit *ceremonia sacra sensibilis, stabilis, in pignus gratiæ instituta*, proat ipsum definit *Arriaga disp. 1. sect. 5.* Quare non requirit, ut Sacramentum sit causa moralis gratiæ (quod asserentem *Lugo* refutat n. 46. & seqq.) sed merum pignus gratiæ promissæ; pignus autem præsupponit rem promissam, daturque in assecurationem. Sacramentum itaque (ut habet n. 43.) est quasi quædam Dei loquela, quâ nobis exterius promittit dare gratiam, seu est quasi pignus, quo se ipsum obligat ad eam conferendam, vel statim quando exercetur, ut contingit in nostris, vel post aliquod tempus, ut contingebat in antiquis, per quæ promittebatur gratia hoc tempore danda per Sacramenta novæ Legis. Ita hic Auctor, in quem sæpius incidi; qui quidem videtur professionem fecisse impugnandi aliorum sententias, an potius, quem stabilendi suas, alii iudicent. Quare fusillimè per integram ferè Disputationem primam occupatur refutandis aliorum Definitionibus & explicationibus; quarum tamen nonnullæ vel solum sunt datæ pro Sacramenti strictè dictis, qualia sunt nova, vel facillè recto sensu explicari possunt. Ipse autem novam definitionem astruens ceteris refutatis, id quod potissimum erat, non satis ostendisse videtur, proprium nempe conceptum Sacramenti consistere in ratione pignoris. Itaque

14. *Quod reprobatur.*

Resp. Definitionem istam displicere ob suam novitatem; cum hæctenus ratio Sacramenti putata fuerit consistere in ratione, tum signi, tum causæ sanctitatis. Estque potius neganda univocatio veterum & novorum Sacramentorum, quàm communis & ad eod recepta ratio Sacramenti. Deinde insolens est locutio in Ecclesia, ut v. g. Eucharistia (idem est de aliis Sacramentis novæ Legis) dicatur pignus gratiæ; sed potius dicitur ipsa pignus futuræ gloriæ. Et merito cum pignus propriè detur creditori ad securitatem seu in securæ solutionis assecurationem; nec locum habeat, quando ipso facto fit solutio, immo per illud ipsum, quod pignus dici contenditur: prout in ipsa susceptione Sacramentorum novæ Legis, immo per ipsamet Sacramenta confertur & donatur gratia promissa: quæ proinde non

tam sunt pignora, quàm vasa seu instrumenta significantia gratiam quam continent, ut Catholici loquuntur. Insuper quod attinet ad vetera Sacramenta, hæc non desinere esse talia, hoc ipso quòd sunt signa sacra gratiæ hominem ex divina institutione sanctificantia, quantumvis deesset illis præterea ratio pignoris. Nec potest merito verti in dubium, quin (quod habet communis & fundatus conceptus) circumcisio quatenus parvulis Judæorum conferebatur in præsentem gratiam originalis remissivam (prout ipsam contulisse fatetur etiam *Arriaga*) fuerit verum Sacramentum; & tamen ipsam non fuisse pignus gratiæ istius præsentis, sed tantum futuræ in nova Legge, supponit idem *Arriaga sup. n. 57. & seq.* Denique minus aptè Sacramentis Mosaisicis videtur congruere ratio pignoris, sed potius figuræ futuræ gratiæ, & signi præteriti fœderis: tum quia pignus dari solet provisionaliter illis ad quos alioquin pertinet ipsum principale quod solvendum est; gratia autem conferenda per novæ Legis Sacramenta non pertinebat ad veteres Prophetas & Israëlitas, sed ad Christianos. Tum quia pignus solet habere, valorem quodammodo proportionatum & notum accipientibus ipsum pignus, ut inde assecurentur de futuro; umbra autem istæ legales nil magni præter meram significationem continebant aut valebant. Secus quàm Eucharistia, quæ nobis est pignus futuræ gloriæ, quatenus inde assecuramur de illa, dum etiam in hoc exilii Christus semetipsum nobis in cibum & potum exhibet.

Sed instabis: statuendo Sacramentum ut sic esse pignus gratiæ optime patet, quòd Sacramenta, etiam qualia erant antiqua, à solo Deo principaliter institui potuerunt, cum tamen possit etiam per homines v. g. Ecclesiam institui signum gratiæ sanctificantis legaliter seu externè. Resp. quòd ex communi conceptu & usi vox *Sacramentum* significet sola huiusmodi signa instituta à Deo, cuius uti est instituire Synagogam & Ecclesiam, sic & communia Symbola, quæ Sacramenta vocentur, quidquid sit de eo, an homines possint instituire signa de cetero similia. Deinde adhuc id non possent homines instituire scilicet signa infallibiliter promissiva vel collativa gratiæ sanctificantis, sive signa infallibilia gratiæ per ipsum instituentem donandæ in præsentem aut futuro; qualia sunt & esse intelliguntur Sacramenta à Deo instituta. Quàmvis homines possint signum sensibile instituire specularitè significans essentiam gratiæ v. g. vocem *gratia*, uti voces significantes Deum, Trinitatem, Chæmeram &c. & similiter possunt sanctitatem quamdam externam legali similem (non tamen illam ipsam, quam Deus in sua lege determinaverat) per aliqua Symbola conferre.

16. *An vel qualiter à ratione sacramenti excludantur vetera sacrificia.*
 Instabis iterum: Non satis excluduntur à ratione Sacramenti sacrificia vetera; quæ omnia alioquin forent dicenda Sacramenta. Item ceremoniarum multarum, varie probabiliter (ut censet *Arriaga d. 1. sect. 2. in fine*) à Christo post resurrectionem per se immediate instituta, & Apostolis tradita, ac perpetuo in Ecclesia servata, forent alioquin Sacramenta. Resp. nos Sacramenta vetera æquè facile excludere, quàm excludat *Arriaga*; quòd scilicet quæ sacrificia non sint instituta in signa gratiæ, sed præcisè ad protestandum ex parte nostra supremum Dei dominium. Deinde non omnia conferbant sanctitatem legalem. Quæ verò illam conferbant (estò illam contulissent omnia) dicantur merè & concomitanter fuisse Sacramenta; quod inde inconveniens sequitur? Quod autem addit *Arriaga* de ceremoniis per Christum immediate institutis, est nova & mera conjectura; habens hoc etiam inconveniens, quòd non forent illæ mutabile per Ecclesiam: cum tamen præter ea quæ ad substantiam Sacramentorum spectant, cetera subsint dispositioni Ecclesiæ, juxta communissimam Doctrinam, quæ colligitur ex *Trid. sess. 21. c. 2.* Unde Christus per se illas non instituit, sed de instituendis per Ecclesiam Apostolos instruxit. Quòd si verè tales ipsi instituisent, quæ & forent signa divina gratiæ habitualis, & sanctificarent quodammodo, consequenter forent Sacramenta; sed non fuisse dicta seu causativa gratiæ, qualia sunt solùm septem in nova Lege juxta fidem.

§. III.

Definitio Sacramenti strictè dicti.

17. *Sacramenti strictè dicti multiplex definitio.*
SACRAMENTUM strictè dictum nil est aliud, quàm Sacramentum collativum gratiæ sanctificantis. Quod quidem diversimodè defini solet; videlicet *Signum sensibile gratiæ ad nostram sanctificationem* (subintellige, efficiendam) *divinè institutum*. Vel (ut definit *Catechismus Romanus Tit. de Sacram. in genere*) *Res sensibus subjecta, quæ ex Dei institutione sanctitatis & justitiæ, tum significanda, tum efficienda vim habet*. Quæ definitiones etiam possent accommodari Sacramentis latè dictis; sanctitatem scilicet & sanctificationem sumendo generatim. Aliter & satis clarè defini potest: *Signum sensibile institutum à Deo ad conferendum infallibiliter ex opere operato gratiam sanctificantem homini suscipienti non indisposito*. Ita serè *Poncius dist. 41. q. 1. n. 3.*

18. *Definitio strictè dicti.*
 Denique *Scotus 4. d. 1. q. 2. n. 9.* aliam assignat definitionem, in qua magis explicatur effectus, finis & subjectum Sacramenti; nempe, *Signum sensibile gratiam vel effectum Dei gratuitum ex institutione divina efficaciter significans, ordinatum ad salutem hominis viatoris*, Quæ definitione explicatà, ceteræ quoque

sufficienter declaratæ manebunt.

Dicitur *signum sensibile*. Sufficit autem, ut absolute secundum aliquid sit per se sensibile, & per illud ipsum reliqua fiant quodammodo sensibilia. Unde quædam partes aliquorum Sacramentorum, non sunt per se & immediate sensibiles; ut contritio, quæ est pars Sacramenti poenitentiae, & proditur per externam confessionem. Et consensus mutuus, qui est pars Sacramenti matrimonii, & proditur per signum consensus expressivum. Sic denique in Eucharistia corpus Christi fit sensibile per species & verba.

Ceterum etsi Deus absolute potuisset instituire sensibilia & merè spiritualia gratiæ signa (quæ non forent Sacramenta juxta præsentem acceptionem, sive ejusdem rationis cum præsentibus, etsi juxta aliam vocis institutionem aut acceptionem Sacramenta dici possent) congruenter tamen pro hominibus sensibilibus sensibilia instituit: nam (ut pulchrè ait *Chrysost. Hom. 83. in Matth.*) *Si in corporeus esses, nuda ipsa dona tradidisset tibi: quoniam verò corpori conjuncta est anima tua, in sensibilibus intelligenda tibi traduntur*. Deinde non nisi per signa sensibilia possunt homines congregari & uniri in unum corpus Ecclesiæ visibilis, ac ab aliis discerni; ut rectè *Aug. l. 19. contra Faustum c. 11.* & alibi. Denique si intelligibilia tantum media salutis nobis fuissent data, non potuissent per homines applicari, & consequenter non fuisset subordinatio inter homines quoad participationem mediourum salutis; ex qua tamen subordinatione multum fovetur humilitas & charitas inter membra ejusdem corporis Ecclesiæ, dum videlicet pastores, aliæque Ecclesiasticæ personæ exercent officium charitatis administrando, & subditi humilitatis petendo. Plures congruentiæ videri possunt in *Catechismo Romano*, & apud alios.

Additur in definitione *gratiam*, intellige habitualem seu sanctificantem. Secundariò tamen & minus principaliter possent etiam comprehendi gratia actualis, quam Sacramenta ultra habitualement quoque conferunt; ut postea patebit.

Dicitur insuper, *velessectum Dei gratuitum*, intellige, accumulativè, q. d. vel etiam effectum gratuitum, eumque non quemlibet, sed talem, qui etsi secundum se non sit gratia actualis vel habitualis, confertur tamen à Deo ad gratiam suscipienti vel alteri conciliandam; prout est character sacramentalis. Similiter Sacramentum Eucharistiæ cum sit aliquid permanens, non significat proximè & primariò gratiam, quæ tantum in illius usu seu sumptione confertur; sed corpus & sanguinem Christi: quæ tamen possunt quoque intelligi nomine gratiæ, non quidem accidentaliter, sed substantialiter.

Qualiter sacramentum debeat esse sensibile.

19. *Et quare.*

20.

21.
Sacramenta
sunt signa
ex instituto.

Habent ta-
men quam-
dam appo-
sitam pro-
portionem
cum signifi-
catis suis.

Explicatur
locus Augu-
stini.

22.
Sunt signa
practica.

Postrema
particula
denotat fi-
nem Sacra-
mentorum
& subjectū

23.
Excluditur
Martyrium
à ratione
Sacramenti.

Sacrificium
novæ Legis

Additur ex institutione divina: Sacramenta enim sunt signa divinitus tradita, non humanitus inventa, neque etiam sunt signa naturalia: cum nihil sensibile possit ex natura rei esse signum efficax gratiæ: quæ enim est ex natura rei connexio aquæ aut verborum seu vocum ad gratiam sanctificantem? Quàmvis Sacramenta habeant de facto appositam quandam proportionem ad significandos effectus sacramentales. Sic ablutio sive baptizatio corporalis apta est ad significandam ablutioem animæ in Sacramento baptismi; species panis & vini ad significandum spirituale alimentum animæ in Eucharistia &c. Et hoc putat Suarez disp. 1. sect. 3. intendere Augustinum Ep. 23. ad Bonifacium ubi ait: *Sacramenta quamdam similitudinem habent earum rerum, quarum sunt Sacramenta; quam si non haberent, omnino Sacramenta non essent.* Quod ut subsistat, intelligi consequenter deberet, de congruo, quia nimirum congruè non instituerit Christus Sacramenta, nisi simul aliquam antecedentem proportionem haberent; sine qua proinde Sacramenta non essent, utpote aliàs non instituenda. Alioquin intelligi deberet Augustinus (ut eum explicat Coninck q. 60. a. 2. dub. 2. & revera aptius explicatur) de similitudine consequenti; quia nimirum per institutionem (quæ absque alia prævia similitudine sufficit) accipiunt vim repræsentandi, quâ deficiente signa atque adeò Sacramenta non essent.

Dicitur etiam efficaciter significans, quo indicatur Sacramentum esse signum practicum, quod non solum significat, sed etiam significando causat suum significatum, idque ex opere operato, ut loquuntur omnes Theologi, sive ex vi signi extrinseci citra meritum operantis. Unde Baptismus v. g. etiam malo fine collatus confert gratiam, tum adultis, tum parvulis; utique vi suâ, & non ex opere aut merito operantis. Per hoc proinde excluduntur à Definitione opera meritoria.

Denique dicitur ordinatum ad salutem hominis viatoris, ut significetur tum finis, tum subjectum seu quinam sint capaces Sacramentorum; ii nimirum, qui necdum in termino constituti possunt gratiam accipere, acceptam augere, vel perditam recuperare.

A definitione Sacramenti primò excluditur martyrium; quod licet gratiam practicè significet, tamen inferri vetitum est: Sacramentum autem debet esse signum à Deo in illum finem institutum, sive iustum conferri, ut sanctitatem causet. Quare definitio loquitur de institutione seu voluntate, quâ Deus ordinavit signum simul cum ipso usu; qualiter non ordinavit usum seu actionem martyrii.

Secundò solet excludi sacrificium, scilicet sumptum sub formali ratione sacrificii,

nam quatenus tale non est institutum ad significandam aut conferendam sanctitatem, sed ut sic tantum ordinatur ad significandam divinam excellentiam & nostram submissionem per immutationem hostiæ sive cultus qui Deo in sacrificio exhibetur. Quàmvis in sacrificio possit materialiter simul concurrere ratio Sacramenti; ut videre est in sacrificio novæ Legis, cujus hostia est verum Sacramentum sui sumptione nos sanctificant. Immo non sola hostia seu victima, sed ipsum quoque sacrificium novæ Legis videtur concomitanter posse dici Sacramentum; transiens scilicet, & completè idem cum Eucharistia: nam consecratio significat practicè corpus & sanguinem Christi, & remotè saltem gratiam sanctificantem. Addunt Aliqui etiam sumptionem hostiæ (quæ fit à sacerdote, & est pars, sive essentialis, sive saltem integralis sacrificii) significare practicè & immediate gratiam. Alii tamen censent esse meram applicationem causæ sanctificantis. Quidquid dicatur (de quo postea) manet hoc saltem, quòd censetur idem Sacramentum cum hostia quæ sumitur.

Tertiò excluditur lotio pedum: etsi enim late loquendo à Cypriano, Ambrosio & Bernardo vocetur Sacramentum: in rigore tamen non est, utpote non instituta à Christo ad sanctificandum ex opere operato; sed partim ad præbendum humilitatis exemplum, in similibus occasionibus à discipulis imitandum, adhibita, per quam ex opere operantis condiscere potest ad purgationem venialium peccatorum: partim etiam adhibita ad designandum, quantâ anxi puritate ad Sacramentum Eucharistiæ oporteat accedere. Quod autem Christus Joan. 13. dixit Petro: *Si non laveris te, non habebis partem meam;* solum indicat mandatum ad voluntatem Christi, nolentis alioquin Petrum ad communicationem sui corporis aut etiam regni admittere: non quòd humilis Petri recusatio præcedens meruisset tantam penam, sed pertinax contra voluntatem Christi reluctatio meruisset illam, si perstitisset.

Quartò excluduntur sacramentalia & ceremoniæ Ecclesiasticæ; tum quia sunt ab Ecclesia, non à Deo immediate instituta; à quo tamen Sacramenta institui debent: tum quia non conferunt gratiam ex opere operato. Quàmvis prima tonsura, benedictio Abbatis, absolutio à censura, & similia sacramentalia conferre videantur sanctitatem aliquam externam & velut legalem, quæ statui Sacramentorum novæ Legis non est proportionata. Usus etiam aquæ benedictæ per se non operatur remissionem venialium peccatorum ex opere operato; prout nec ad illum effectum ordinatur, ut ex ejus benedictione potest intelligi: sed propter Ecclesiæ preces, quæ adhibentur, valet in primis ad compressionem dæmonum & tempora-